

PRAKSISUDVALGET VED KØBENHAVNS UNIVERSITET

**DEN AKADEMISKE FRIHED SET I FORHOLD TIL
SEKTORFORSKNING/MYNDIGHEDSBEREDSKAB**

**Redegørelse til bestyrelsen for Københavns Universitet
Afgivet efter opdrag fra rektor 12. september 2006**

**Praksisudvalget
Januar 2007**

INDHOLD

1. Indledning	3
1.1. Bestyrelsesopdraget	3
1.2. Udvalgets arbejde	3
1.3. Udvalgets anbefalinger	4
2. Den akademiske frihed	4
2.1. Akademisk frihed	4
2.2. Forskningsfrihed	4
2.3. Ytringsfrihed	6
3. Sektorforskningen og den akademiske frihed	7
3.1. Forholdet til den akademiske frihed	7
3.2. Principielle udgangspunkter efter sektorforskningsloven	7
3.3. Særlige begrænsninger i forskningsfriheden	8
4. Akademisk frihed i universitær sektorforskning	9
4.1. Ændringer af sektorforskningen vilkår	9
4.2. Fremtidige vilkår for sektorforskningen	10
4.3. Mulige begrænsninger i den akademiske frihed	11
5. Grænser og vilkår for debat om sektorforskningen resultater	12
5.1. Strukturelle rammer for sektorforskningen	12
5.2. Sektorforskning som del af et forskningsmæssigt fællesskab	14
5.3. Normer for kollegial kritik	15
6. Særligt om sektorforskningens myndighedsopgaver	17
6.1. Ledelses- og forskningsmæssige udgangspunkter	17
6.2. Afgrænsning af myndighedsopgaver	17
6.3. Databaser og modeller	18
7. Sektorforskningens organisation – den institutionelle uafhængighed	19
8. Praksisudvalgets anbefalinger	20
Referencer	23
Bilag 1: Referat af møde i Universitets- og Bygningsstyrelsen	25
Bilag 2: Universitetslovens § 17, stk. 2 – et fortolkningsbidrag	27

1. Indledning

1.1. Bestyrelsesopdraget: Rektor har efter bestyrelsesmødet 12. september d.å. anmodet Praksisudvalget om en kommentar til spørgsmålet om ”den akademiske frihed set i forhold til sektorforskning/myndighedsberedskab”.

Baggrunden for opdraget er de nu gennemførte indfusioneringer af KVL og DFU, som indebærer overtagelse af visse sektorforskningsopgaver, der tidligere er blevet henlagt til KVL. En arbejdsgruppe under KVL's etiske udvalg har i den forbindelse afgivet en rapport om *Universitetsforskernes rettigheder og pligter i forhold til den offentlige debat* (Etikudvalgets rapport, Direktionen 29. juni 2006). Praksisudvalget har overvejet de heri indeholdte synspunkter og anbefalinger.

Spørgsmålet aktualiseres yderligere af, at regeringen den 4. oktober d.å. har truffet beslutning om, at en række andre sektorforskningsinstitutter skal integreres ved landets universiteter. I den forbindelse har praksisudvalget i sine overvejelser inddraget et *Notat om modeller for integration af sektorforskningsinstitutioner i universiteterne*, som er afgivet af Sektorforskningens Direktørkollegium (SE-DIRKs rapport, 27. marts 2006).

Under arbejdet med denne redegørelse er der endvidere fremkommet vigtige tilkendegivelser fra administrativ og politisk side, herunder i form af et ”konsensuspapir” fra et møde 30/10 2006 i UBST med repræsentanter for AC, SEDIRK og Rektorkollegiet, samt videnskabsministerens ”takktale” ved Marienborgtopmøde 13/12 2006 med bestyrelsesformænd og rektorer for landets universiteter. Begge steder fastslås klart og uden forbehold, at den akademiske frihed skal være uberørt af fusioner mellem universiteter og sektorforskningsinstitutioner.

Udvalget har endelig fundet det hensigtsmæssigt at inddrage en betænkning om Akademisk frihed fra et norsk ekspertudvalg til nærmere belysning af dette grundbegrebs indhold og grænser (*Akademisk frihet – Individuelle rettigheter og institusjonelle styringsbehov, NOU 2006: 19*). På det grundlag præciseres de nationale, danske regler om udstrækningen af den akademiske frihed på universiteterne, som fastsat i universitetsloven, og indarbejdet i KU's værdigrundlag og det for praksisudvalget gældende regelsæt.

1.2. Udvalgets arbejde: Udvalget har holdt i alt to møder med denne redegørelse på dagsorden, henholdsvis 6/11 og 4/12. På sidstnævnte møde deltog repræsentanter for KVL og DFU som tilforordnede, idet en foreløbig udgave af redegørelsen forinden havde været udsendt til høring hos samme.

Med fusionens ikrafttræden 1/1 2007 er udvalget blevet udvidet med de ovennævnte repræsentanter for universitetets to nye fakulteter, hvorfor arbejdet med redegørelsen er blevet genoptaget m.h.p. indarbejdning af synspunkter herfra. Det nye udvalg har i den forbindelse afholdt et yderligere møde 5/1 2007.

På denne baggrund afgiver udvalget sin redegørelse i enighed.

1.3. *Udvalgets redegørelse og anbefalinger:* Redegørelsen indledes med en kort gennemgang af begrebet akademisk frihed og heraf afledte grundbegreber (afsn. 2). Derefter redegøres der for de særlige begrænsninger af den akademiske frihed, som er eller kan være forbundet med sektorforskning generelt (afsn. 3). I fortsættelse heraf drøftes de mulige problemer i forhold til forskningsfriheden mv., som indfusionering af sektorforskningen rejser (afsn. 4). Som et problemfelt af formodet særlig betydning analyseres endvidere grænser og vilkår for debat og kritik af sektorforskningens resultater (afsn. 5). I den forbindelse udskilles efterfølgende sektorforskningens myndighedsopgaver til særskilt behandling (afsn. 6). Endelig drøftes nogle spørgsmål i relation til sektorforskningens organisation (afsn. 7).

For et sammendrag af udvalgets anbefalinger henvises til sidste afsnit i redegørelsen (afsn. 8).

2. Den akademiske frihed

2.1. *Akademisk frihed* er et indarbejdet begreb, som traditionelt primært har været anvendt i forhold til de aktiviteter, der foregår på universiteter. Der findes i faglitteratur, etiske koder, offentlige betænkninger mv. forskellige definitioner, der imidlertid indeholder en række fælles elementer.

Den ovennævnte norske betænkning citerer fra *Global Colloquium of University Presidents* følgende definition af begrebet akademisk frihed, som praksisudvalget finder dækkende:

Academic freedom may be defined as the freedom to conduct research, teach, speak, and publish, subject to norms and standards of scholarly inquiry, without interference or penalty, wherever the search for truth and understanding may lead (NOU 2006:19, s. 12).

Den akademiske frihed gælder alle universitets opgaver, som de er fastlagt i universitetslovens § 2, herunder forskning, uddannelse, udveksling af viden med det omkringliggende samfund og tilskyndelse af medarbejderne til deltagelse i den offentlige debat.

2.2. *Forskningsfrihed* er med denne definition en del af den akademiske frihed. Forskningsfrihed er også nævnt i universitetslovens § 2, stk. 2, der fastslår, at ”universitetet har forskningsfrihed og skal værne om denne og om videnskabsetik”.

Indholdet i begrebet forskningsfrihed er i den norske udredning (s. 14) beskrevet således:

1) Frihed til at stille spørgsmål – også ved det, som autoriteter anser som etableret viden og forståelse, og ved sagsforhold, hvortil der knytter sig stærke interesser eller følelser.

2) Frihed til at bestemme hvilket materiale og hvilke metoder man vil benytte for at finde svar.

3) Frihed til at fremlægge hypoteser, resultater og ræsonnementer offentligt.

Formuleringer om akademisk frihed med nogenlunde tilsvarende indhold kan findes i en rapport fra *Videnskabsministeriet* fra 2004, Rapport fra Udvalget vedr. "Universitetsbestyrelser i Danmark: Anbefalinger for god universitetsledelse" (s.10f).

Tilsvarende bør der peges på en formulering i værdigrundlag for Københavns Universitet:

"Københavns Universitets forskning er fri af økonomiske, ideologiske og politiske særinteresser. Forskningen udvider grænserne for erkendelse og udfordrer vante forestillinger. Centralt står grundforskningen, der måler sig med internationale standarder. Forskningen udføres med ansvarlighed over for dens genstand, valget af metode samt anvendelsen af resultatet".

Endelig skal det nævnes, at Regler for Københavns Universitet af 11. april 2005 om god videnskabelig praksis (som er grundlag for praksisudvalgets arbejde) i § 3 om krav til god videnskabelig praksis som det første punkt nævner hensyntagen til "forskningens uafhængighed og forskernes ytringsfrihed".

En vigtig sondring i denne sammenhæng er sondringen mellem *institutionel* og *individuel* akademisk frihed og mellem *institutionel* og *individuel* forskningsfrihed. Akademisk frihed, såvel som forskningsfrihed, forudsætter frihed på begge niveauer.

Den institutionelle forskningsfrihed er fastslået i den ovenfor citerede bestemmelse i universitetslovens § 2, stk. 2. Den individuelle forskningsfrihed er i § 17, stk. 2, fastlagt som en residualstørrelse i forhold til eventuelle pålagte forsknings- og andre opgaver, jfr. 3. pkt.: "I den tid, hvor de videnskabelige medarbejdere ikke er pålagt sådanne opgaver, forsker de frit inden for universitetets forskningsstrategiske rammer" (jfr. nærmere *bilag 2* med et fortolkningsbidrag til denne bestemmelse).

Begrundelserne for den akademiske frihed er i hovedsagen funktionelle. Den akademiske frihed er gavnlig for de vigtige formål, som den akademiske virksomhed skal varetage. Det gælder internt i videnskaberne selv med hensyn til at frembringe ny viden og den stadige kritiske efterprøvning heraf. Og det gælder i forhold til at fremme en oplyst og åben demokratisk kultur og borgernes mulighed for selvstændig kritisk stillingtagen.

Specielt vedrørende forskernes ret til frit at publicere (og pligt hertil) gælder, at den er begrundet i den afgørende vigtighed af offentlig kollegial kontrol og kritik af resultaters holdbarhed samt hensynet til spredning af forskningsresultater i og udenfor forskningsverdenen til gavn for videre udnyttelse af samme.

Akademisk frihed kan ikke være absolut, hverken formelt eller reelt, idet der kan være legitime begrænsninger med hensyn til emnevalg, metoder og offentliggørelse, som kan være begrundet ud fra etiske hensyn eller vigtige samfundsinteresser. Reelle begrænsninger er alle former for ressourceknaphed.

2.3. *Ytringsfrihed* er som konstitutionelt grundprincip det retlige udgangspunkt for åndelige friheder af enhver art i et demokratisk samfund, det være sig politisk frihed, kunstnerisk frihed og akademisk frihed som ovenfor omtalt.

Som selvstændig kategori har ytringsfriheden imidlertid også en betydning for forskere, som rækker ud over den akademiske frihed og forskningsfriheden, idet enhver – forsker som lægmand – er omfattet af den konstitutionelle beskyttelse af ytringer om forskningsresultater og forskningsmæssige anliggender i øvrigt, også uden at have noget særskilt forskningsmæssigt grundlag for sine ytringer.

Noget andet er, at offentligt ansatte forskere i så henseende kan være underlagt visse begrænsninger mht. adgangen til at udtale sig på vegne af den (forsknings-) institution, som de er tilknyttet, og at også den ”private” ytringsfrihed kan være underlagt begrænsninger, idet loven eller gældende ret i øvrigt instituerer et – straffe- eller tjenstligt – ansvar for visse ytringer (f.eks. injurierende og illoyale ytringer).

Når der i det følgende tales om forskeres ”ytringsfrihed”, som et sidestykke til den akademiske frihed og forskningsfriheden, er det i denne særlige betydning at denne kategori anvendes.

...

Det kan være på sin plads her afslutningsvis at fastholde, hvad der må betragtes som et løfte fra videnskabsministeren om betydningen af sektorforskningens indfusionering på universiteterne, og som blev afgivet i dennes føromtalt ”Takketales” på *Marienborg-topmødet* 13/12 2006. Det gengives her i fuld citat:

”Jeg vil derfor gerne understrege: Der vil ikke være forskel på forskningsfriheden før og efter fusionerne! Universiteterne har forskningsfrihed, og ledelserne skal værne om denne. Forskerne kan frit vælge metode, fremgangsmåde og emne. Samme budskab vil jeg gerne sende, når det gælder vores grundlovssikrede ytringsfrihed. Som videnskabsminister vil jeg imidlertid ikke nøjes med at understrege forskeres ret til ytringsfrihed. Jeg vil også fremhæve den præcisering af universitetsloven, som vi gennemførte i 2003: At universiteterne skal ’tilskynde medarbejderne til at deltage i den offentlige debat’. Det mener jeg, er meget afgørende”.

3. Sektorforskningen og den akademiske frihed

3.1. *Forholdet til den akademiske frihed:* I dette afsnit omtales akademisk frihed inden for sektorforskning i forhold til hidtil gældende lov. I det næstfølgende afsnit (4) fremsættes udvalgets bemærkninger vedrørende sektorforskning under de vilkår, som kan forventes efter indfusionering.

Hovedsynspunktet er, at uanset de begrænsninger for akademisk frihed, der hidtil måtte have været til stede indenfor sektorforskningen, bør det ved indfusionering under universitetets rammer sikres, at sektorforskningen i så stor udstrækning som muligt opnår akademisk frihed.

Indledningsvist må det imidlertid understreges, at *både* sektorforskningen og universitetsforskningen gennem de seneste årtier har gennemgået en udvikling, der har betydning for den akademiske frihed. Denne udvikling indbefatter:

- a) at universiteterne i stigende grad påtager sig forskningsopgaver for private virksomheder og forskningsfonde rettet mod strategisk forskning, og dermed i stigende grad bevæger sig ind på områder, som traditionelt har været forbeholdt sektorforskningen;
- b) at store dele af sektorforskningen gennem det sidste par årtier har omlagt sin virksomhed, så man er i stand til at sikre sig forskningsmidler i fri konkurrence med bl.a. universiteter, og at sektorforskningen dermed i sin arbejdsform og i sine prioriteringer har nærmet sig universiteterne;
- c) at der er sket en udvikling i samfundet og i offentligheden, således at det ikke i samme grad som tidligere forventes, at videnskaben kan levere entydige svar på komplekse og kontroversielle spørgsmål, og at denne udvikling også har påvirket måden, hvorpå sektorforskningen forvalter sit myndighedsberedskab;
- d) at der generelt er sket en åbning i forhold til offentligt ansattes ytringsfrihed og at denne også har sat sig igennem i forhold til sektorforskningen; og
- e) at ledelsen på universiteterne er blevet styrket, bl.a. med en ret for institutledere til at fordele arbejdsopgaver og herunder pålægge medarbejderne at løse bestemte opgaver (jf. ovenfor om universitetslovens § 17, stk. 2).

Denne udvikling gør, at der i mindre grad end tidligere er et skarpt skel mellem universiteterne og sektorforskningen, når det drejer sig om akademisk frihed, og at de problemer, der rejser sig for den akademiske frihed inden for sektorforskningen, i vidt omfang er problemer, som er fælles for universiteter og sektorforskning og skal behandles som sådan.

3.2. *Principielle udgangspunkter efter sektorforskningsloven:* I udgangspunktet må det siges at være uafklaret, om, og i givet fald præcis i hvilket omfang, normer om akademisk frihed hidtil har været gældende for sektorforskningsinstitutter. (Den norske udredning betragter ikke denne type af forskningsinstitutter som omfattet af de gældende regler om akademisk frihed. Det antages dog ikke desto

mindre, at hensynet til forskeres ”faglige integritet” er et så væsentligt grundprincip, at det ”bør gælde al videnskabelig søgen efter sand kundskab og forståelse” (bet. s. 9)).

Lov om sektorforskningsinstitutioner fastlægger i § 2, stk. 1, at institutionen driver forskning indtil højeste internationale niveau, bl.a. med henblik på fem typer af opgaver: rådgivning, myndighedsopgaver, udviklingsarbejde, formidling, herunder af egen forskning, samt driftsopgaver. Desuden nævnes i stk. 2, at ”en sektorforskningsinstitution udfører sin forskning inden for sit formål uafhængigt af vedkommende minister og skal værne om videnskabsetikken”.

Af de nævnte opgaver må alle andre opgaver end forskning, dvs. myndighedsopgaver, rådgivning og udviklingsarbejde, siges at falde uden for begrebet om akademisk frihed i den ovenfor anførte betydning. I det omfang universitetet pålægges at udføre sådanne opgaver, må det betragtes som en reduktion af den akademiske frihed, såvel på institutionsniveau som for de forskere, der udfører dem.

Sådanne begrænsninger i den akademiske frihed, som skyldes bundne opgaver, forekommer dog ikke blot inden for sektorforskningen. På det institutionelle plan er også universiteterne underlagt bundne opgaver i form af – en jævnt hen resourcekrævende – undervisning. På det individuelle niveau kan friheden til at vælge emne for ens forskning endvidere også være begrænset på universiteterne som følge af, at man er ansat til at løse bestemte eksternt finansierede forsknings- og udredningsopgaver.

3.3. Særlige begrænsninger i forskningsfriheden: Hvad angår forskningsfriheden tilsigter den citerede bestemmelse i lov om sektorforskning at sikre en frihed i forhold til den politiske myndighed inden for institutionens formål. Der er imidlertid to forhold, der efter sektorforskningsloven udgør væsentlige begrænsninger for forskningsfriheden.

Den ene er på det *institutionelle* niveau. Det er ministeren, som udpeger bestyrelse og formand for sektorforskningsinstitutter, og ligeledes er det ministeren, der ansætter og afskediger direktøren. Desuden skal instituttets opgaver, herunder forskningsopgaver, fastlægges i en resultatkontrakt. Dermed har ministeren en betydelig indirekte indflydelse, der indsnævrer institutionens frihed med hensyn til valg af forskningsemner.

Den anden væsentlige begrænsning gælder den *individuelle* akademiske frihed. Forskningsfrihed, for så vidt angår friheden til at vælge emne og spørgsmål, er ikke formelt sikret, heller ikke inden for sektorforskningsinstituttets kerneområder. Hvad angår de øvrige elementer i forskningsfriheden, dvs. frihed mht. valg af materialer, metoder og hypoteser samt friheden til at fremlægge resultater offentligt, er de formelt beskyttet af formuleringen om, at institutionen skal værne om videnskabsetikken (§ 2, stk. 2).

Særlige problemer kan imidlertid opstå, hvis forskningsresultater fra instituttet udgør grundlag for myndighedsrelaterede opgaver, fx rådgivning (hvilket må antages at være udbredt). I så fald kan det være i myndighedens interesse, at de pågældende forskningsresultater unddrages kritik. Det kan lægge et pres på instituttet i retning af at begrænse forskernes mulighed for åben faglig kritik, og selv om dette pres ikke kommer direkte til udtryk som politisk bestemte krav til sektorforskningen, kan det tænkes at manifestere sig som en tilbageholdenhed hos forskerne selv med at fremkomme med kritik af (det forskningsmæssige grundlag for) institutionens rådgivning.

En politisk myndighed kan imidlertid ikke forvente større entydighed i rådgivningen, end forskningen i sig selv kan begrunde. Det vil i givet fald være en begrænsning af forskningsfriheden såvel som af forskernes egen ytringsfrihed, som er i strid med god videnskabelig praksis. En begrænsning af kollegial kritik af sektorforskningens resultater vil endvidere være i strid med hensynet til kvalitetskontrol af forskningen og dermed også kunne true kvaliteten og troværdigheden af myndighedsopgavernes varetagelse. Det vil derfor normalt også være i myndighedernes egen interesse, at der er redegjort for væsentlige videnskabelige tvivlsspørgsmål og begrænsninger.

Det er således udvalgets opfattelse, at der ved indfusionering af sektorforskningsinstitutioner på universitetet ligger en vigtig udfordring med hensyn til at sikre, at der ikke bliver lagt låg på den videnskabelige debat – og ikke mindst formidlingen heraf i forhold til en bredere offentlighed – med henblik på at understøtte varetagelsen af de myndighedsrelaterede opgaver, herunder særligt rådgivningen. De nærmere implikationer af dette grundsynspunkt behandles nedenfor i afsnit 5.

4. Akademisk frihed i universitær sektorforskning

4.1. Ændringer af sektorforskningens vilkår: Overordnet skal udvalget fastslå, at indfusionering af sektorforskningsopgaver på universiteterne under alle omstændigheder vil medføre forandringer af sektorforskningens vilkår:

- Det gælder mht. *finansieringen* af sektorforskningen, hvor der lægges op til, at de faste bevillinger afskaffes til fordel for et kontraktbaseret system, således at det enkelte universitet skal konkurrere om opgaverne med andre universiteter og private institutioner.
- Det gælder endvidere mht. *organiseringen* af sektorforskningen, hvor sektorforskningen kan undergives en selvstændig ledelse inden for de enkelte fakulteter, men hvor ledelsen under alle omstændigheder er underlagt de beslutninger, der træffes af universitetets øverste kompetente organer.

- Det gælder endelig mht. *stillingsstrukturen*, hvor det er besluttet at videreføre den for sektorforskningen gældende særlige struktur inden for rammerne af de nye universiteter på den måde, at nogle forskere ansættes som seniorforskere, med pligt til at varetage myndighedsrelaterede opgaver, mens andre ansættes som lektorer med ret og pligt til at forske og undervise.

Sektorforskningens hovedopgaver vil fortsat være centreret om varetagelse af forskning samt udførelse af myndighedsopgaver, rådgivning, udviklingsarbejde og vidensformidling, men de strukturelle vilkår for varetagelsen af disse opgaver må således i større eller mindre grad forventes at ændre sig ved en fusion.

Dette gælder i særlig grad i forhold til den almindelige forskningsvirksomhed, som sektorforskningen også varetager, hvad enten den har karakter af grundforskning eller anvendt forskning, og som under alle omstændigheder må forventes at blive videreført på lige vilkår med den øvrige universitetsforskning, eventuelt som en integreret bestanddel af samme.

4.2. Fremtidige vilkår for sektorforskningen: Hvad angår de fremtidige vilkår for sektorforskning efter fusionen, vil det i høj grad afhænge af ledelsens dispositioner og muligheder; praksisudvalget har ikke kendskab til eventuelle planer herom.

Praksisudvalget er imidlertid bekendt med de vedtægter, der er udarbejdet på KVL for de der indfusede sektorforskningsinstitutter. Der har ikke været mulighed for en mere indgående granskning af disse regler, men det umiddelbare indtryk er, at de hvad angår *ledelsesstruktur* giver en større institutionel autonomi, og dermed en vis tilnærmelse til universiteternes form for akademisk frihed.

Hvad angår den *individuelle* forskningsfrihed ses der ikke tegn på øget frihed, når det angår forskernes mulighed for frit at vælge forskningsemne. Praksisudvalget anbefaler, at ledelsen ved udarbejdelse af fremtidig styrelsesordning i videst muligt omfang sikrer forskningsfrihed også med hensyn til valg af forskningsemne, og sikrer at denne frihed også udstrækkes til de individuelle forskere.

Hvad særligt angår forskernes *publiceringsfrihed*, nævnes i Etikudvalgets rapport (s. 3), at der inden for en række sektorforskningsinstitutioner er tradition for, at ledelsen er med til at bestemme på hvilken måde resultater af institutionens forskning præsenteres for offentligheden, og at forskerne ved forskning med relation til myndighedsberedskab klart er underlagt begrænsninger i, på hvilken måde de må ytre sig til offentligheden.

Dette er selvsagt en alvorlig begrænsning af den akademiske frihed, og arbejdsgruppen (på KVL) anbefaler på den baggrund at KVL's ledelse godkender og aktivt forsøger at efterleve en række principper, som understøtter de ansatte forskeres mulighed for at bidrage til den offentlige debat. Arbejdsgruppen peger

herved på, hvad der sammenfattende fremstår som to grundhensyn eller principper:

- På den *ene* side den samfundsmæssige interesse i at forskere bidrager til den offentlige debat, og at universitetet aktivt søger at motivere medarbejderne hertil, om end med respekt for den enkelte forskers egne præferencer i så henseende.
- På den *anden* side forskernes ansvar i forhold til forskningens troværdighed og integritet, deres kolleger og institutionens renommé samt respekt for de særlige forpligtelser, som universitetets varetagelse af rådgivningsopgaver over for myndighederne indebærer.

KVL's ledelse har efterfølgende tiltrådt disse grundprincipper. Idet også Praksisudvalget kan tilslutte sig den overordnede intention om at fremme forskeres deltagelse i den offentlige debat, redegøres i det følgende for udvalgets opfattelse af de nærmere implikationer af dette grundsynspunkt, herunder mht. afvejningen af de krydsende hensyn, som rapporten fra KVL's Etikudvalg peger på. Der kan dog være grund til her først at afgrænse feltet af mulige begrænsninger, som sektorforskningens integrering på universiteterne kan tænkes at lægge på den akademiske frihed.

4.3. Mulige begrænsninger i den akademiske frihed: Som det fremgår af det foregående vil sektorforskningens placering på universiteterne uundgåeligt bringe denne i nærkontakt med de herværende forskningsidealer, først og fremmest hensynet til den akademiske frihed og forskningsfriheden, som denne redegørelse særligt fokuserer på.

Dette hensyn har som nævnt (ovenfor afsn. 3) allerede i nogen grad kunnet varetages efter den gældende sektorforskningslov, som forudsætter at den enkelte sektorforskningsinstitution – i det mindste formelt – er *uafhængig* af ministerielle interesser i forhold til valg af forskningsemner og -metoder såvel som forskningens resultater og rådigheden over dem ved offentliggørelse.

Denne uafhængighed er dog som også anført ikke nødvendigvis reel, og udgangspunktet fraviges under alle omstændigheder i forskellige henseender, således i forhold til funktioner, som har karakter af *myndighedsopgaver*, der er underlagt ministerens ansvar og instruktionsbeføjelse, og mht. *rekvireret forskning*, som også i et vist omfang er udført på de gamle universiteter, og hvor opgaver og til dels også metodevalg fastlægges efter aftale med rekvirenten.

Endvidere kan særlige hensyn – lovligt – begrunde *hemmeligholdelse* af forskningsresultater. Det gælder bl.a. samfundsmæssige og kommercielle hensyn. Ligeledes råder rekvirenten over forskningsresultater, som dermed kan underlægges videregående krav om hemmeligholdelse, selv om dette ud fra en videnskabetisk betragtning bør være – og måske også i praksis har været – undtagelsen.

Hertil kommer endelig, at der ved sektorforskning, der er organiseret som en del af statsvirksomheden, normalt vil være en forventning om, at hele institutionen – og ikke blot den enkelte forsker eller forskergruppe – står bag varetagelsen af de opgaver, der har forbindelse med myndighedsberedskabet, og at ikke mindst den rådgivning, som ydes i forbindelse hermed fremstår som *entydig*, således at det er ledelsens ansvar at sikre kvaliteten af det forskningsmæssige grundlag herfor.

Dette sidste er i en vis forstand et hovedpunkt for denne redegørelse, idet kravet om entydighed mest markant fraviger det ideal om forskningsfrihed, som normalt er gældende for universitetsforskningen. Praksisudvalget vil derfor i det følgende (afsn. 5) i særlig grad forholde sig til de forskellige forventninger, som i denne henseende knytter sig til hhv. sektor- og universitetsforskningen, og som umiddelbart kan synes vanskelige at forene. Udvalget har herved fundet det hensigtsmæssigt at udskille de til sektorforskningen hørende myndighedsopgaver i snæver forstand til særskilt behandling (afsn. 6).

Som nævnt kan sektorforskningens stilling i forhold til den akademiske frihed ikke anskues isoleret som et spørgsmål om de enkelte ansatte medarbejders større eller mindre forskningsfrihed mv. Den akademiske frihed afhænger til syvende og sidst af de institutionelle forhold, den større eller mindre grad af uafhængighed, som sektorforskningens institutioner har efter en fusion med universitetet. Dette spørgsmål tager udvalget op efterfølgende (i afsn. 7), her dog i en noget kortere form.

5. Grænser og vilkår for debat om sektorforskningens resultater

5.1. Strukturelle rammer for sektorforskningen: Ved integrering af sektorforskningsinstitutioner på universiteterne kan forudsætningen om entydighed vel opretholdes i forhold til det personale, der er beskæftiget med sektorforskningsopgaver. Dette forudsætter dog i praksis, at den enkelte institution organisatorisk og ledelsesmæssigt opretholdes som en *selvstændig institution*, således som det også er tilfældet med de indfusionerede sektorforskningsinstitutioner på KVL, som har fået status af permanente forskningscentre.

Med en sådan konstruktion er det i det mindste praktisk muligt at fastholde, at forskningsopgaverne varetages *på vegne af centret*, og således at centret indestår for kvaliteten af samme. I hvert fald må rekvirenten med rimelighed kunne gå ud fra, at den forskning, der er ydet særskilt betaling for, også er holdbar bedømt ud fra centrets egne kvalitetsnormer. Tilsvarende gælder tilskudsfinansierede opgaver, som udføres for et ministerium i henhold til en resultatkontrakt.

Et hovedspørgsmål i den forbindelse er, hvorvidt centrets egne medarbejdere er forpligtet af de forskningsresultater, der genereres i centrets regi som led i varetagelsen af opgaver, der har forbindelse med myndighedsberedskabet. Det er en selvfølge, at de medarbejdere, som har udført en forskningsopgave, også selv må kunne stå inde for resultaterne af samme og vil være begrænset til at kunne påtale

misbrug eller misforståelser af resultaterne. Spørgsmålet gælder centrets øvrige medarbejdere, hvor rekvirenten typisk vil forvente, at der heller ikke herfra rejses kritik af de opnåede forskningsresultater.

Hvis det imidlertid viser sig, at der med føje kan rettes kritik mod kontraktbaserede forskningsresultater, fordi de er fejlbehæftede eller utilstrækkeligt dokumenterede, har et afgørende led i centrets kvalitetskontrol svigtet, og dette kan i sig selv få erstatningsretlige (eller bevillingsmæssige) konsekvenser. Centrets ledelse kan gardere sig mod sådanne tilfælde ved at pålægge medarbejderne at afstå fra kritik af opnåede forskningsresultater. Det må dog – også uden sådant pålæg – antages, at sektorforskere i hvert fald ikke (af egen drift) kan udtale sig på centrets vegne om forskningsresultater, som de ikke selv har været med til at generere. Et pålæg vil derfor i denne situation ”kun” have den betydning, at forskeren (heller) ikke kan udtale sig på egne vegne om andres forskningsresultater.

Udvalget er ikke bekendt med, om og i hvilken udstrækning sektorforskningens personale er eller har været underlagt sådanne restriktioner, det være sig ved konkrete pålæg, tjenesteinstrukser eller på aftalemæssigt grundlag. Spørgsmålet er imidlertid, om det i givet fald er ønskeligt at opretholde en sådan særstilling for sektorforskningen. Som ovenfor anført vil såvel centret som den rekvirerende myndighed typisk have en klar interesse i at fremlægge sine resultater med forbehold af, hvad yderligere forskning måtte tilsige, ligesom rekvirenten selv kan åbne mulighed for debat ved offentliggørelse af resultatet. Dette sidste bør også efter udvalgets opfattelse være normen ved rekvireret forskning (bortset fra de nedenfor afsn. 6 omtalte myndighedsopgaver).

Det kan i det hele taget overvejes, om det bør gøre en forskel, at sektorforskningen integreres som en bestanddel af universitetsforskningen. Integrationen kunne tale for, at sektorforskningen også principielt bør underlægges den for al universitetsforskning gældende logik. Denne – kritiske – del af forskningsfriheden er som anført (ovenfor afsn. 2) en væsentlig drivkraft i al videnskabelig virksomhed, hvorfor det også er et samfundsanliggende, at forskningen har friest mulige rammebetingelser.

Det kan heroverfor anføres, at sektorforskningen varetager nogle særlige opgaver, som har en principielt anden karakter end sædvanlig (universitets-) forskning. Den er strategisk/formålsrettet med vægt på at give svar på praktisk relaterede spørgsmål inden for den sektor, som efterspørger et vidensgrundlag for beslutninger om ændringer af bestående forhold. Som sådan må den – i hvert fald som udgangspunkt – være baseret på en nogenlunde afklaret videnskabelig konsensus, således at dens svar repræsenterer den herskende opfattelse inden for faget (Niels Kærgaard 16/5 2005, s. 4).

Det strategisk/formålsrettede perspektiv er imidlertid ikke specielt for sektorforskning, og svar på praktisk relaterede spørgsmål behøver heller ikke nødvendigvis at begrænse sig til at repræsentere ”den herskende opfattelse”. En del universitetsforskning udføres inden for rammerne af strategiske indsatsområder, der

kan være fastlagt af universitetet selv eller af eksterne finansieringskilder; og det er heller ikke usædvanligt, at forskere her forsøger at give svar på praktisk relaterede spørgsmål ud fra andre opfattelser end de herskende.

Det kan derfor være vanskeligt at se nogen afgørende grunde til, at sektorforskningen i almindelighed skulle være underlagt andre krav eller hensyn, end dem der er gældende for almindelig universitetsforskning. Sådanne krav vil uundgåeligt kollidere med hensynet til den akademiske frihed hos såvel sektorforskningens institutioner som dens personale med deraf følgende risiko for en suboptimal udnyttelse af de forskningsmæssige ressourcer.

Spørgsmålet er måske allerede afgjort med en ”fælles forståelse” af universitetslovens regler, som har fundet udtryk på et møde (30/10 2006) mellem repræsentanter fra Universitets- og Bygningsstyrelsen under Videnskabsministeriet, Rectorkollegiet, SEDIRK og AC. Her blev det fastslået, at lovens bestemmelser i §§ 2, stk. 3, og 17, stk. 2, om forskningsformidling og forskningsfrihed også omfatter medarbejdere ved sektorforskningsinstitutioner, som fra 2007 integreres ved universiteterne. Ligeledes var der her enighed om, at der ikke i anledning af den kommende integration af sektorforskningen ved universiteterne ”bør ske stramninger af de muligheder, som medarbejdere ved universiteter har for at ytre sig offentligt”, og at der heller ”ikke bør ske ændringer i de videnskabelige medarbejders forskningsfrihed” (se *bilag 1* med mødereferat af 10/11 2006).

Det er formentlig mest nærliggende at opfatte disse tilkendegivelser som udtryk for en garanti for, at undtagelsesbestemmelsen i § 31 ikke vil blive anvendt til at skærpe de universitetsansattes forsknings- og ytringsfrihed ved kommende fusioner af sektorforskningsinstitutioner og universiteterne. Som tidligere omtalt kan disse hensyn imidlertid ikke opfattes som absolutte. Uskrevne retsprincipper om dekorum, lydighed og loyalitet, som antages at være gældende for offentligt ansatte i almindelighed, vil fortsat være gældende også for universitetsforskere, og her vil ikke mindst loyalitetshensyn fortsat kunne tænkes at lægge begrænsninger på sektorforskernes ytringsfrihed.

Efter universitetslovens § 31 kan ministeren i forbindelse med et samarbejde mellem universiteter eller mellem universiteter og andre uddannelses- eller forskningsinstitutioner godkende undtagelser fra lovens bestemmelser og fastsætte særlige regler herfor efter indstilling fra de berørte institutioner.

5.2. Sektorforskning som del af et forskningsmæssigt fællesskab: Selv om der således fortsat knytter sig nogen usikkerhed til udstrækningen af den akademiske frihed for sektorforskningens personale, anser udvalget det for indiskutabelt, at sektorforskningens resultater i hvert fald ikke kan være bindende for den *øvrige forskning* på universitetet (jf. i samme retning Etikudvalgets rapport, s. 5). For denne forskning gælder princippet om forskningsfrihed fuldt ud med den virkning, at ethvert forskningsresultat kan tages op til fornyet efterprøvelse og debat.

Set fra en videnskabsetisk betragtning er det nævnte princip ufravigeligt. Sektorforskningen kan ikke – lige så lidt som anden forskning – underlægges krav om endegyldige svar på de spørgsmål der forskes i, og ethvert videnskabeligt svar på et givet spørgsmål afgives altid under forbehold af ny forskning. Den praktiske konsekvens heraf er, at enhver udenforstående universitetsansat forsker kan kritisere forskningsresultater, der er leveret som led i en form for sektorforskning. En sådan kritik kan til gengæld forebygges gennem forelæggelse af forskningsresultater på forskningskonferencer o. lign. Herved muliggøres en tilpasning af resultaterne før offentliggørelse, i det omfang det skønnes rimeligt.

På forskningsområder, der er genstand for løbende grundlagsdiskussioner om teori- og metode, og hvor det følgelig kan være vanskeligt at udfinde en ”herskende” grundopfattelse som udgangspunkt for løsning af sektorforskningens opgaver, er det endvidere afgørende, at sektorforskningen selv eksplicit tager de fornødne forbehold herfor, og at det tillades andre – sektor- såvel som universitetsforskere – at opponere mod resultaterne ud fra deres egne grundopfattelser af de adspurgte forhold. Således illustrerer debatten inden for miljøområdet betydningen af, at også sektorforskningen foregår i en så vidt mulig åben diskurs.

På andre områder, hvor der hersker en højere grad af videnskabelig konsensus om sådanne grundlæggende forhold, vil det formentlig i praksis høre til sjældenhederne, at et (sektor-)forskningsprojekt kan udsættes for en dybere kritik, som i væsentlig grad antaster de opnåede resultater. Men hvis det skulle ske, må den ansvarlige institution være rede til at genoverveje sine resultater. Samtidig må det formodes, at den blotte mulighed for, at forskningsresultater kan blive mødt med kritik fra universitetets egne medarbejdere, vil bidrage til at sikre, at sektorforskningens opgaver bliver varetaget forsvarligt, herunder med indsats af de fornødne ressourcer.

Praksisudvalget finder i det hele taget anledning til at understrege den *kvalitetsmæssige* betydning af, at sektorforskningen drives i et forskningsmæssigt fællesskab med universitetets øvrige ansatte, uanset at sektorforskningen eventuelt fortsat udføres inden for rammerne af særlige strukturer (centre el. lign.). Et sådant forskningsmæssigt samarbejde med universitetets øvrige ansatte er formentlig den eneste måde at virkeliggøre de forhåbninger, der ligger om en – samfundsmæssigt meget væsentlig – synergieffekt ved indfusioneringen af sektorforskningens institutioner. Det fordrer imidlertid en høj grad af åbenhed om sektorforskningens resultater, herunder åbenhed over for debat om og kritik af samme (jf. i samme retning Etikudvalgets rapport, op. cit.). Til gengæld må det accepteres, at kritikken undergives visse spilleregler, i det følgende betegnet som ”normer for kollegial kritik”.

5.3. Normer for kollegial kritik: Kritik af forskningsresultater, der fremsættes af andre af universitetets medarbejdere eller af sektorforskningens egne medarbejdere, må i hvert fald være berettiget i det omfang, den lever op til samme videnskabelige standard, som er gældende for universitetsforskning i almindelighed.

Det kan også – med et citat fra Etikudvalgets tidligere omtalte rapport – udtrykkes på den måde, at universitetsansatte forskere, når de deltager i den offentlige debat, har ”et ansvar i forhold til forskningens troværdighed og integritet, i forhold til deres kolleger og i forhold til institutionens renommé” (op. cit., s. 4).

Det anførte kan dog ikke være til hinder for, at en universitetsforsker også kan rejse kritik af (sektor-)forskningsresultater uden at være bundet af sædvanligt gældende dokumentationskrav mv. Det gælder i hvert fald, hvis kritikken fremsættes af forskeren som *privatperson*, dvs. uden angivelse af ansættelsesforhold, men alene med oplysning om navn, stilling og akademisk grad – eller alternativt, med udtrykkeligt forbehold af, at den fremsættes på egne vegne. For udtalelser af denne art gælder principielt det konstitutionelle princip om *ytringsfrihed*.

Lovlig kritik kan dog ikke være begrænset til sådanne ”private” ytringer. I et notat om ”*Brug af Københavns Universitets navn m.m.*” (juni 2006), som er udarbejdet af en arbejdsgruppe nedsat af Rektor, fastslås som følger: ”Universitetet anerkender fuldt ud den enkelte medarbejders ytringsfrihed. Universitetet ønsker, at det og medarbejderne deltager i forskningsformidlingen og i den offentlige debat i øvrigt. Universitetet er interesseret i, at denne indsats i almenheden kan ses som Universitetets og ikke blot som privatpersoners”. Arbejdsgruppen fastslår herved udtrykkeligt, at ikke blot stillingsbetegnelsen, men også arbejdsstedet kan og ofte bør angives i forbindelse med debatindlæg m.m. (men at der omvendt ikke *alene* må henvises til arbejdsstedet).

Det kan imidlertid ikke afvises, at der kan opstå konflikter mellem ledelsens interesse i at bevare et godt og økonomisk betydningsfuldt forhold til en rekvirent og ansatte forskeres kritiske indlæg om den rekvirerede forskning og dens resultater. Sådanne modstridende hensyn vil kunne udgøre et pres mod en fri og åben faglig debat, hvilket igen kan svække forskningens kvalitet og troværdighed, og dermed også institutionens renommé. Også forskningens forpligtelser overfor offentligheden vil kunne blive undergravet. Et hovedproblem ved indfusioneringen af sektorforskningsinstitutioner er således den *selvcensur*, som institutionen eller forskerne selv kan pålægge sig i en alt for vidtstrakt hensyntagen til de økonomiske interesser, der er forbundet med sektorforskningen.

Udvalget anbefaler derfor, at ledelsen tager initiativ til at sikre, at universitetets medarbejdere ikke blot har mulighed for at fremsætte *fagligt velfunderet kritik*, men at de også tilskyndes til at deltage i den offentlige debat om forskningens resultater. Det bør i den forbindelse udredes, om den for offentligt ansatte gældende loyalitetspligt skulle kunne tilsige, at der på grund af ledelsesmæssige interesser i at bevare et godt og økonomisk betydningsfuldt forhold til en rekvirent gælder specifikke begrænsninger af ytringsfriheden. Hvis det viser sig at være tilfældet, udgør det efter udvalgets opfattelse en så alvorlig trussel mod den akademiske frihed, at universitetets ledelse må tage skridt til at sikre, at den afværges – om fornødent ved at rette henvendelse til de politiske myndigheder med anmodning om et lovgivningsinitiativ.

Udvalget skal herved henlede opmærksomheden på den førmtalte norske betænkning om akademisk frihed, hvor det med henvisning til de for statstjenesten gældende etiske retningslinjer fastslås, at selv om ansatte også ved forskningsinstitutioner har en loyalitetspligt, er det en del af deres arbejdsopgaver at bidrage til kritisk debat, og at de ansatte desuden i kraft af deres stilling har en forsknings- og formidlingspligt, og dermed ret og pligt til at gøre forskningsresultater kendt, også selv om de strider mod vedtagne politik (bet. s. 37); og det tilføjes, at disse rettigheder ikke kan fraskrives ved hverken individuel eller kollektiv aftale. Udvalget antager, at dette også må være udgangspunktet efter dansk ret.

Udvalgets *hovedsynspunkt* er således, at det må høre til den absolutte undtagelse, at kritik af forskningsresultater (lovligt) kan mødes med ledelsesmæssige reaktioner. Udgangspunktet må tværtimod være, at kritik er en naturlig del af universitetets virksomhed og som sådan bør anerkendes som et værdifuldt indslag i forskningsprocessen, og at medarbejderne bør tilskyndes til at deltage i den offentlige debat. Kollegiale og institutionelle hensyn kan i almindelighed ikke tillægges nogen større vægt. Kun hvor kritikken overskrider grænserne for god videnskabelig praksis kan ledelsesmæssige reaktioner efter det anførte være begrundede.

Efter de for KU's Praksisudvalg gældende regler skal der ved fastlæggelse af grænserne for god videnskabelig praksis i konkrete tilfælde bl.a. tages hensyn til "forskningens uafhængighed og forskernes ytringsfrihed" (§ 3, stk. 1, nr. 1). Med disse hensyn betones betydningen af, at bedømmelsen af god videnskabelig praksis aldrig må komme til at virke som en videnskabelig censur. På den anden side er uafhængighed og forskningsfrihed heller ikke absolutte størrelser, som tillader den enkelte forsker at sige hvad som helst. Samme regelsæt (§ 3, stk. 2) henviser til den tidligere citerede passus i KU's værdigrundlag, hvorefter "forskningen (må) udføres med ansvarlighed over for dens genstand, valget af metode samt anvendelsen af resultatet"; tilsvarende gælder den kritik, der fremsættes af universitetsforskere, rettet mod kollegers forskningsresultater.

6. Særligt om sektorforskningens myndighedsopgaver

6.1. Ledelses- og forskningsmæssige udgangspunkter: For varetagelse af myndighedsopgaver gælder som nævnt særlige vilkår. Sådanne opgaver må ubetinget varetages inden for et hierarkisk opbygget system, som sikrer, at der altid er ét og kun ét svar på de spørgsmål, som rejses her.

Det kan diskuteres, i hvilket omfang varetagelsen af myndighedsopgaver overhovedet involverer forskningsmæssig virksomhed (jf. ovenfor afsn. 3). Ofte vil der være tale om en udredning af konkrete opgaver, uden aspiration om at skabe ny viden. Hvis det er tilfældet, kan hensynet til forskningsfriheden under alle omstændigheder ikke tillægges nogen vægt.

6.2. Afgrænsning af myndighedsopgaver: Hvad der skal betragtes som myndighedsopgaver kan endvidere give anledning til tvivl, men normalt vil opgaverne

være beskrevet som sådanne i det pågældende lovgrundlag, eller dette vil fremgå af sammenhængen, som når de retsmedicinske institutter efter den derom gældende bekendtgørelse skal udføre ”særlige opgaver for retsvæsenet m.v.”

Forskningsopgaver kan heller ikke vilkårligt omdefineres til myndighedsopgaver, f.eks. ved indgåelse af resultatkontrakt mellem universitetet og vedkommende ressortmyndighed. Det er i givet fald centerbestyrelsens ansvar, at dette ikke sker. Fsv. ang. vedtægtsændringer, skal disse sendes til høring hos *Det Strategiske Forskningsråd*, som må påse, at ændrede afgrænsninger er sagligt velbegrundede.

Det er omvendt klart, at ikke enhver rådgivningsvirksomhed i forhold til de offentlige myndigheder kan betragtes som en ”myndighedsopgave” med de ovenfor beskrevne retsvirkninger. Forudsætningen er, at rådgivningen ydes til myndigheden i forbindelse med udøvelse af en retligt præget virksomhed (dvs. konkret eller generel retlig regulering).

De nævnte præciseringer af myndighedsbegrebets betydning i den her foreliggende sammenhæng er foretaget på baggrund af forarbejderne til sektorforskningsloven. Udvalget skal dog understrege nødvendigheden af, at myndighedsopgaverne – i vedtægter og resultatkontrakter mv. – identificeres meget skarpt som sådanne, hvis de skal være håndterbare for universitetet i forhold til de her omhandlede problemstillinger vedrørende den akademiske frihed.

6.3. Databaser og modeller: Hvis der med forskning forstås en virksomhed, der tilsigter at give svar på spørgsmål, der er formuleret i et videnskabeligt sprog, falder arbejdet med oprettelse og vedligeholdelse af databaser og modeller uden for forskningsbegrebet. Sådanne aktiviteter indgår imidlertid på nogle områder som væsentlige bestanddele af sektorforskningsinstitutionernes virksomhed, hvor de er underlagt de samme restriktive vilkår, som efter det ovenstående gælder for varetagelse af myndighedsopgaver.

Dette gælder bl.a. inden for samfundsvidenskabens områder, hvor økonomimodeller som *ADAM* og *DREAM* oprindeligt er udviklet i universitære sammenhænge, men hvis vedligeholdelse siden er overgået til *Finansministeriet*. På andre områder udvikles sådanne modeller som en integreret bestanddel af løbende forskningsprojekter, uden at det her giver anledning til problemer med vedligeholdelsen af samme. Således inden for de natur-, jordbrugs- og sundhedsvidenskabelige områder, hvor der er lange traditioner for opbygning og vedligeholdelse af databaser mv. i forskerregi.

Der kan næppe forhånd angives én model for organiseringen af sådanne aktiviteter, som under alle forhold giver de bedste resultater, hvorfor det må anbefales, at der i hvert enkelt tilfælde tages stilling hertil, f.eks. i forbindelse med resultatkontrakter el. lign. instrumenter.

7. Sektorforskningens organisation – den institutionelle uafhængighed

De foregående afsnit har i det væsentlige omhandlet de enkelte forskeres stilling i relation til sektorforskningen og de resultater, der frembringes her. Hovedspørgsmålet har i denne forbindelse været den individuelle forskningsfrihed eller i videre forstand akademiske frihed, og en væsentlig forudsætning for udvalgets overvejelser i den forbindelse har været, at sektorforskningen – organisatorisk, ledelsesmæssigt og bevillingsmæssigt – indgår som en særskilt enhed, et center el. lign., afgrænset fra det øvrige universitetsliv, men ligefuldt underlagt de overordnede styrende organer på universitetet (rektor, bestyrelse).

Det er også den model, der har fundet anvendelse i de to tilfælde af integration af sektorforskningsinstitutioner, som kendes fra KVL med den herværende oprettelse af *Fødevarerøkonomisk Institut* og *Center for Skov, Landskab og Planlægning*. Et fællestræk for de to nævnte forskningsenheder er, at de er organiseret med en bestyrelse som det ledende organ og en af rektor ansat direktør, der varetager den daglige ledelse. Bestyrelse og direktør varetager formelt deres opgaver efter delegation fra KVL's rektor, direktøren fsv. ang. udøvelse af ledelsesretten i forhold til centrets ansatte.

De styrelsesmæssige forhold er i disse henseender tilrettelagt efter forbillede i universitetsloven. Dette gælder navnlig også mht. vedtægternes forudsætning om, at bestyrelsen skal rumme et overtal af eksterne medlemmer, som dog er væsentligt større her end for universiteterne i øvrigt (hhv. 11/3 i *Fødevarerøkonomisk Institut* og 8/5 i *Center for Skov, Landskab og Planlægning*). Som en markant afvigelse fra universitetslovens bestemmelser gælder imidlertid efter vedtægterne for de to centre, at det pågældende ministerium er sikret en betydelig indflydelse på især udpegning af formand og næstformand, men også – fsv. ang. *Fødevarerøkonomisk Institut* – på udpegning af øvrige eksterne medlemmer af bestyrelsen.

Således skal formanden udpeges af KVL's rektor "i samråd" med ministeren, mens næstformanden – omvendt – udpeges af ministeren "i samråd" med rektor. I *Fødevarerøkonomisk Institut* udpeges de øvrige eksterne bestyrelsesmedlemmer af rektor "efter forhandling" med ministeren, mens de eksterne medlemmer af bestyrelsen for *Skov, Landskab og Planlægning* udpeges af rektor "efter indstilling" fra bestyrelsen. Disse – og visse andre – afvigelser fra den for universiteterne gældende ordning er hjemlet ved universitetslovens § 31.

De nævnte særordninger for sammensætning af bestyrelse og udpegning af formandskab udgør utvivlsomt en væsentlig afvigelse fra den almindelige styrelsesordning, der er institueret for universiteternes ledelse. Det er ligeledes utvivlsomt, at disse afvigelser skal sikre, at fagministerierne har indflydelse på de pågældende sektorforskningsinstitutioner, herunder ikke mindst institutionernes mulighed for meningsfuldt at kunne varetage myndighedsrelaterede opgaver. Den begrænsning af sektorforskningens reelle uafhængighed, som disse særordninger implicerer, synes dog sagligt set ikke at kunne begrundes på anden måde

end ud fra hensynet til netop at sikre en ministeriel styring af den overordnede strategi i forskningen.

Udvalget skal hertil bemærke, at sådanne – ministerielle – styringshensyn principielt er uforenelige med hensynet til den akademiske frihed, og at det derfor ved indfusioneringen af nye sektorforskningsinstitutioner må overvejes, hvordan dette sidstnævnte hensyn kan sikres bedre gennemslag ved en fastlæggelse af styrelsesforholdene for disse institutioner. Det må dog samtidig anerkendes, at eksterne interessenter har indflydelse på emnevalg i forhold til de opgaver, som de er med til at finansiere. Problemerne i forhold til den akademiske frihed opstår, i det omfang indflydelsen søges udstrakt til også at gælde forskningens tilrettelæggelse og gennemførelse, herunder mht. metodevalg, dataindsamling samt fortolkning og formidling af forskningsresultater.

Udvalget har i den forbindelse noteret sig, at regeringen agter at fremsætte et forslag til ændring af universitetsloven, som på væsentlige punkter vil normere de styrelsesmæssige forhold for indfusede sektorforskningsinstitutioner. Udvalget ser det ikke som sin opgave at kommentere det foreliggende lovudkast og må derfor afstå fra at gå ind på en nærmere vurdering af denne styrelsesmæssige side af sagen.

Udvalget skal dog desuagtet understrege betydningen af, at ledelsessystemet på universitetet fastholdes som et *enstrengt* system, således at der intetsteds forekommer ”bestyrelser” el. lign., som har instruktionsbeføjelse foran ”ledelsessstrengen” på universitetet (rektor – dekan). Det udelukker ikke, at der kan oprettes særlige enheder i lighed med det allerede eksisterende ”*Retsmedicinsk Institut*”, men det betyder, at de kompetencer, der tillægges sådanne enheder i alle tilfælde må bero på delegation (fra rektor), og at rektor dermed bevarer fuld instruktionsbeføjelse i forhold til samme.

Efter lovudkastet skal sektorforskningen organiseres i faglige enheder (på hovedområde- eller institutniveau) under ledelse af en af rektor udpeget direktør (eller sektorchef), og således at de hidtidige bestyrelser og formandskaber – for faglige enheder på hovedområdeniveau – erstattes af særskilte akademiske råd med direktøren for den pågældende faglige enhed som formand. Den overordnede ledelse af hovedområdet skal imidlertid fortsat varetages af dekanen, som hermed – i lighed med den øvrige ledelse (ved direktører, sektorchefer og institutledere) – varetager sine opgaver efter delegation fra rektor. Denne ledelsesmodel imødegår fsv. – på det formelle, styrelsesmæssige, plan – de ovenfor beskrevne problemer og betænkeligheder ved en fortsat indkapsling af sektorforskningens institutioner.

8. Praksisudvalgets anbefalinger

Udvalgets *hovedsynspunkt* er, at uanset de begrænsninger for akademisk frihed, der hidtil måtte have været til stede inden for sektorforskningen, bør det ved indfusionering under universitetets rammer sikres, at sektorforskningen i så stor udstrækning som muligt opnår akademisk frihed.

Praksisudvalget finder særligt anledning til at *understrege* den kvalitetsmæssige betydning af, at sektorforskningen drives i et forskningsmæssigt fællesskab med universitetets øvrige ansatte, uanset at sektorforskningen eventuelt fortsat varetages inden for rammerne af særlige strukturer (centre el. lign.). Heri ligger potentielt en samfundsmæssigt meget væsentlig synergieffekt ved indfusioneringen af sektorforskningens institutioner, som generelt taler for en høj grad af åbenhed om sektorforskningens resultater, herunder åbenhed over for debat om og kritik af samme.

Særskilt *anbefaler* praksisudvalget, at bestyrelsen fastlægger en politik for integrationen af sektorforskningsinstitutioner, at der på grundlag heraf udarbejdes et generelt regelsæt, som præciserer de almindelige regler om placeringen af disse institutioner på universitetet, herunder mht. kritik af sektorforskningens resultater, og at det endelig specificeres i resultatkontrakter gældende for de enkelte institutter eller centre, som varetager sektorforskningsopgaver, hvilke typer af opgaver de skal varetage, og hvilke frihedsgrader de kan operere indenfor.

Udvalget *tilslutter* sig herved anbefalingen i den af KVL's Ethiske Udvalg afgivne rapport af, at der ved udarbejdelsen af en fremtidig styrelsesordning for Københavns Universitet fastlægges klare principper for de ansatte forskeres individuelle forsknings-, publicerings- og ytringsfrihed, herunder med præcisering af mulige forskelle for forskere, der er beskæftiget med sektorforskningsopgaver og andre forskere.

For en *universitetspolitisk* betragtning ønsker udvalget i den forbindelse endelig at understrege nødvendigheden af, at myndighedsudredningsopgaverne identificeres meget skarpt som sådanne, hvis de skal være håndterbare for universitetet, samt endvidere at det ved fastlæggelsen af styrelsesforholdene for eventuelle nye sektorforskningsinstitutioner sikres, at den enstrengede ledelsesmodel for universitetet som helhed fastholdes uændret.

Denne indstilling er afgivet af udvalget i enighed.

København, den 22/1 2007

Professor Carsten Henrichsen (JUR)
(formand)

Professor Heine Andersen (SAMF) Lektor Jan Riis Flor (HUM)

Professor Niels Keiding (SUND) Professor Mogens Müller (TEOL)

Professor Berthe Willumsen (NAT) Professor Peter Sandøe (FVN)

Professor Harald Severin Hansen (DFF)

Specialkonsulent Kristian Boye Petersen
(Direktørsekretariatet)

Referencer

Redegørelser:

KVL's Ethiske udvalg: *Universitetsforskernes rettigheder og pligter i forhold til den offentlige debat – Rapport fra en arbejdsgruppe nedsat af KVL's Ethiske udvalg*, 22/5 2006 (direktionen 29/6 2006).

KVL og S&L: *Redegørelse om den fælles forståelse af integrationen mellem KVL og Skov & Landskab*, 11/7 2005.

Københavns Universitet: Rapport om *Brug af Københavns Universitets navn m.m.*, afgivet af en af rektor nedsat arbejdsgruppe, juni 2006.

NOU 2006: 19, *Akademisk frihet – Individuelle rettigheter og institusjonelle styringsbehov*, Utredning fra et utvalg under Utdannings- og forskningsdepartementet, Avgitt til Kunnskapsdepartementet, 2. oktober 2006.

Sektorforskningens direktørkollegium ("§ 31-udvalget"): *Notat om modeller for integration af sektorforskningsinstitutioner i universiteterne*, 27/3 2006.

Videnskabsministeriet: Rapport fra Udvalget vedr. *Universitetsbestyrelser i Danmark: Anbefalinger for god universitetsledelse*, 2004.

Debatindlæg:

Per Holten Andersen og Peter Sandøe, hhv. rektor og professor ved KVL: *Ytringsfriheden truet på universiteter*, JyllandsPosten 8/11 2006.

Tim Knudsen, professor, Institut for Statskundskab: *Sander og åndsfriheden*, Politiken 24/9 2006.

Niels Kærgård, professor, dr. polit., Fødevareøkonomiske Institut, KVL: *Universitetsforskning, sektorforskning og forskningsledelse*, Paper 16/9 2005.

Mogens Ove Madsen, lektor, fmd. f. Djøf's UFO: *Fusioner: Den trojanske hest*, Forskerforum nr. 198/oktober 2006.

Lars Pallesen, Rektor DTU: *Vi kan godt klare opgaven*, Politiken 8/10 2006.

Henrik Sandbech, fmd. f. Sektorforskningens Direktørkollegium: *Om sektorforskning og universiteter*, Politiken 8/10 2006.

Regler:

Universitetsloven med forarbejder (§§ 2, stk. 2, og 17, stk. 2).

Udkast af 14/12 2006 til forslag til lov om ændring af universitetsloven.

Sektorforskningsloven med forarbejder.

Bekendtgørelse om retsmedicinske institutter.

Regler for god videnskabelig praksis ved Københavns Universitet.

Vedtægt for Fødevarøkonomisk Institut.

Vedtægt for Forskningscentret Skov & Landskab.

Andet:

Referat af møde 30/10 2006 i UBST med repræsentanter fra AC, SEDIRK og Rektorkollegiet om forskningsfrihed.

Videnskabsminister Helge Sanders "takketale ved Marienborg-topmøde" med bestyrelsesformænd og rektorer ved landets universiteter, 13/12 2006.

Bilag 1.

Modtager(e):

RBB

Kopi:

RST, JFU

Referat af møde den 30. oktober 2006 om forskningsfrihed

Deltagere:

Direktør Martin Theilmann (AC)
Afdelingschef Niels Lykke Jensen (AC)
Chefkonsulent Karen Skytte (AC)
Direktør Henrik Sandbech (SEDIRK)
Rektor Lars Pallesen (RK)
Direktør Jens Peter Jacobsen (UBST)
Vicedirektør Rene Bugge Bertramsen (UBST)
Kommitteret Jacob Fuchs (UBST)
Specialkonsulent Mette Ring Rossing (UBST)
Fuldmægtig Helga Øregaard (UBST)

Mødet blev afholdt som en udløber af videnskabsministerens samråd om fusioner den 10. oktober 2006.

Ved mødet blev der indledningsvist gjort rede for de forskellige syn på de videnskabelige medarbejderes ret til at ytre sig offentligt om andre forskeres arbejde, som i den senere tid har været fremme i den offentlige debat i forbindelse med to kronikker i Politiken af henholdsvis Lars Pallesen og Henrik Sandbech.

Det juridiske udgangspunkt for debatten er Universitetslovens § 2, stk. 3, som tilskynder til, at medarbejderne deltager i den offentlige debat, og § 17, stk. 2, som giver den enkelte videnskabelige medarbejder forskningsfrihed inden for sit faglige ansættelsesområde. De videnskabelige medarbejdere er i denne forbindelse underlagt de forpligtelser, der følger af et ansættelsesforhold.

Medarbejdere ved sektorforskningsinstitutioner omfattes af Universitetsloven fra det tidspunkt, hvor sektorforskningen integreres ved universiteterne. Dvs. fra 1. januar 2007.

Fra samme tidspunkt kan rapporter mv., som de hidtidige sektorforskningsinstitutioner afgiver til ressortministerierne, blive udsat for offentlig kritik fra videnskabelige medarbejdere, som er ansat ved samme institution som de, der har udarbejdet materialet.

Den offentlige debat har især drejet sig om, hvordan sidstnævnte situation bør håndteres.

Der var enighed om, at den problemstilling, som Henrik Sandbech rejste i Politiken ikke vedrører forskningsfriheden. Det problem Henrik Sandbech har peget på er derimod, at hvis en integreret sektorforskningsinstitution udgiver rapporter, udøver rådgivning mv., der udsættes for kritik fra medarbejdere fra samme universitet, og hvor rådgivningen er ubekvem for ministeriet, så kan ministeriet blive fristet til at flytte/hjemtage de pågældende opgaver. Det er især den rådgivning som involverer ministeren, som nogen kan opleve som problematisk, at der rejses tvivl om.

Der var ved mødet enighed om, at der ikke i anledning af den kommende integration af sektorforskningen ved universiteterne bør ske stramninger af de muligheder, som medarbejdere ved universiteter har for at ytre sig offentligt, jf. blandt andet Universitetslovens § 2, stk. 3, hvoraf det fremgår, at universiteterne som centrale viden- og kulturinstitutioner skal udveksle viden og kompetencer med det omgivende samfund og tilskynde medarbejderne til at deltage i den offentlige debat.

Der var ligeledes enighed om, at der ikke bør ske ændringer i de videnskabelige medarbejderes forskningsfrihed, jf. Universitetslovens § 17, stk. 2, hvoraf det fremgår, at de videnskabelige medarbejdere i den tid, hvor de ikke er pålagt at løse bestemte opgaver, forsker frit inden for universitetets forskningsstrategiske rammer.

Integration ved universiteterne kan give sektorforskningsinstitutionerne et bredere fagligt grundlag for deres rapporter mv., ligesom sektorforskningens kompetencer kan styrke universitetsuddannelserne. Der var enighed om, at denne mulighed bør udnyttes positivt, og at eventuelle modsatrettede faglige synspunkter ved universiteterne bør inddrages ved udarbejdelsen af bidrag til ressortministerierne.

Mette Ring Rossing

Bilag 2

Universitetslovens § 17, stk. 2 – Et fortolkningsbidrag

1. Indledning

Med bestemmelserne i § 17, stk. 2, i den nye universitetslov af 2003, er der foretaget nogle *præciseringer* af rækkevidden af den individuelle forskningsfrihed. Det har således ikke ved disse bestemmelser været tilsigtet at foretage nogen *ændringer* af gældende ret, hvilket også understreges flere gange i (udvalgsbetænkningen til) lovforslaget. Ved fortolkningen af disse bestemmelser må derfor inddrages hidtil gældende ret som fastslået ved den tidligere universitetslov af 1992 (§ 7, stk. 3).

Der kan være grund til at understrege denne omstændighed, siden den nuværende bestemmelse – efter sin ordlyd og forarbejder – kan være behæftet med nogen uklarhed mht., i hvilken udstrækning forskningsfriheden berøres heraf. I det følgende gennemgås først de nuværende bestemmelser i § 17, stk. 2, og derefter de tidligere gældende bestemmelser i § 7, stk. 3. På denne baggrund foretages en fortolkning af § 17, stk. 2, hvor der nærmere redegøres for indholdet af de herværende bestemmelser.

Konklusionen er, at § 17, stk. 2, sammenholdt med hidtil gældende ret efter § 7, stk. 3, utvivlsomt afgiver hjemmel for indskrænkninger af den individuelle forskningsfrihed på den måde, at medarbejdere kan pålægges at løse bestemte forskningsopgaver, som falder inden for deres arbejdsområde.

2. Universitetsloven af 2003

§ 17, stk. 2: Ved universitetsloven af 2003 indsattes en række bestemmelser i § 17, stk. 2, som dels fastslår institutlederens beføjelse til at varetage ”institutlets daglige ledelse, herunder planlægning og fordeling af arbejdsopgaver” (1. pkt.), og dels indeholder en særlige beføjelse for institutlederen til at ”pålægge medarbejdere at løse bestemte opgaver” (2. pkt.). I den forbindelse fastslås endeligt, at ”i den tid, hvor de videnskabelige medarbejdere ikke er pålagt sådanne opgaver, forsker de frit inden for universitetets forskningsstrategiske rammer” (3. pkt.).

Disse tre bestemmelser gennemgås nærmere i det følgende mhp. en *foreløbig* fastlæggelse af deres retlige betydningsindhold (den *endelige* fastlæggelse foretages nedenfor i pkt. 4):

§ 17, stk. 2, 1. pkt.: Den citerede bestemmelse i 1. pkt. skal ses i sammenhæng med § 17, stk. 1, hvorefter forskning og undervisning normalt foregår på institutter. Bestemmelsen fastslår da, at *ledelsesretten* (personaleledelsen), forstået som retten til at lede og fordele arbejdet på disse institutter, tilkommer institutlederen. Denne ret skal ses i sammenhæng med § 14, stk. 1, hvorefter universitetets (øvrige) ledelse, herunder institutledere, varetager deres opgaver efter bemyndigelse fra rektor. Denne bestemmelse må forstås således, at dekanen ikke uden rektors billigelse kan fratage en institutleder sin kompetence efter § 17, stk. 2.

§ 17, stk. 2, 2. pkt.: Efter denne bestemmelse præciseres det (i forhold til 1. pkt.), at institutlederen kan pålægge medarbejdere at løse ”bestemte opgaver”. Det er ikke umid-

delbart klart, hvorvidt denne beføjelse – efter ordlyden – også omfatter forskningsopgaver, og da det – ifølge forarbejderne – har været hensigten med denne bestemmelse at præcisere, at beføjelsen retter sig mod ”andre opgaver end forskning herunder undervisning, udvalgsarbejde, administration m.v.”, *kunne* den forstås indskrænkende som alene omfattende denne sidstnævnte type opgaver.

§ 17, stk. 2, 3. pkt.: Den omtalte – indskrænkende – udlægning af 2. pkt. understøttes tilsyneladende endvidere af den citerede bestemmelse i 3. pkt., der fastlægger den individuelle forskningsfrihed som en residualstørrelse i forhold til 2. pkt. – alene med forbehold af kravet om, at valget af forskningsopgaver er bundet til ”universitetets forskningsstrategiske rammer”. Bestemmelsen *kunne* således forstås som en præcisering af, at den individuelle forskningsfrihed – ud over det nævnte forbehold vedrørende de forskningsstrategiske rammer – alene er eller kan være begrænset i tid af de andre opgaver (end forskning), som medarbejderen kan pålægges.

Denne opfattelse er imidlertid ikke korrekt, når henses til, at de citerede bestemmelser i 2. og 3. pkt. skal forstås i lyset af den hidtil gældende retstilstand, således som det udtrykkeligt fremgår af forarbejderne. Efter denne retstilstand har der ikke været tvivl om, at der også kan træffes beslutning om den enkelte forskers valg af forskningsopgave. Derimod har der været tvivl om, hvorvidt de hidtidige bestemmelser også afgav hjemmel for pålæggelse af andre opgaver end forskning, jfr. herom nærmere straks nedenfor om den tidligere universitetslov.

3. Universitetsloven af 1992

Allerede med den tidligere universitetslov blev der gjort op med det tidligere princip om, at der ikke (af de dengang eksisterende institutråd) kunne træffes beslutning om den enkelte forskers valg af forskningsopgave. Dette blev fastslået i den dagældende lovs § 7, stk. 3, hvorefter ”instituttlederen kan pålægge medarbejdere at løse bestemte opgaver med respekt for deres frie valg af videnskabelige metoder”.

Det nærmere indhold af denne bestemmelse skal ses i sammenhæng med de spørgsmål og svar, som under udvalgsbehandlingen af lovforslaget i 1992, omhandlede dette tema. Af særlig interesse er herved (undervisnings- og forsknings-)ministerens svar på de nænnævnte spørgsmål 8-10:

Spørgsmål 8: Det blev indledningsvist fastslået, ”at lovforslaget indskrænker den enkelte forskers frie valg af forskningsopgaver, idet instituttlederen ved sin instruktionsbeføjelse kan pålægge forskeren at løse bestemte opgaver”. Forskningsfriheden omfatter i så fald alene valg af videnskabelig metode mv. Hermed fraviges udgangspunktet i den tidligere gældende lov, hvorefter institutrådet ikke kunne træffe beslutning om den enkeltes valg af forskningsopgave (§ 13, stk. 2).

Spørgsmål 9: Endvidere blev det bekræftet, at beføjelsen også kan benyttes med den *faktiske* virkning, ”at en forsker må opgive eller udskyde en bestemt forskningsopgave, selv om opgaven ligger inden for ansættelsesområdet”. Endvidere fastlås det (indirekte), at instituttlederen ved udnyttelse af sin instruktionsbeføjelse kan håndhæve de til stillingsbeskrivelsen hørende forskningskrav ved at afskære en forsker fra at iværksætte en forskningsopgave, der falder uden for ansættelsesområdet. Derimod kan instituttlederen ikke anvende sin beføjelse med den retlige virkning, at en forsker afskæres fra at iværk-

sætte en bestemt forskningsopgave, der falder inden for vedkommendes ansættelsesområde, ”hvis forskeren ikke er pålagt andre arbejdsopgaver, der nødvendiggør en prioritering”.

Spørgsmål 10: Endelig fastslås det, ”at institutlederens mulighed for at pålægge en medarbejder en bestemt forskningsopgave også kan udstrækkes til at gælde eksterne projekter, når disse ligger inden for den pågældende forskers ansættelsesområde”, herunder med den virkning, at medarbejderen i et sådant projekt vil være underlagt projektlederens instruktionsbeføjelse i denne forbindelse.

4. Fortolkningen af § 17, stk. 2

Retstilstanden efter den tidligere gældende lov af 1992 er som anført opretholdt uændret med den nye lov af 2003. De oven for citerede svar på de spørgsmål, der blev stillet i tilknytning lovforslagets § 7, stk. 3, er derfor fortsat gældende (som udtryk for ministerens/ministeriets indstilling, men utvivlsomt også som udtryk for, hvad der må betragtes som gældende ret).

Når det med bestemmelse i § 17, stk. 2, 2. pkt. udtrykkelig fastslås, at institutlederen kan pålægge medarbejderne bestemte opgaver, skal dette ses på baggrund af, at der – i relation til den tidligere gældende bestemmelse i § 7, stk. 3 – havde været tvivl om, hvorvidt denne bestemmelse afgav hjemmel for *også* at pålægge en medarbejder andre opgaver end bestemte forskningsopgaver.

Denne tvivl er nu med § 17, stk. 2, 2. pkt., fjernet, og det er i det lys, forarbejderne skal forstås, jfr. de tidligere citerede bemærkninger, hvorefter institutlederen (*også*) kan pålægge forskere andre opgaver end forskning. Disse bemærkninger berettiger ikke til en modsætnings slutning, hvorefter forskningsopgaver ikke kan pålægges, idet forarbejderne som ligeledes nævnt udtrykkeligt henviser til den hidtidige retstilstand (1992-lovens § 7, stk. 3), hvorefter sådanne opgaver kan pålægges.

Af bemærkningerne til § 17, stk. 2, fremgår præciserende, at ”den enkelte forsker har forskningsfrihed inden for sit faglige ansættelsesområde. Den enkelte forsker har således frihed til at vælge metode, fremgangsmåde og emne inden for universitetets forskningsstrategiske rammer, som fastlagt i udviklingskontrakten”. Også disse bemærkninger skal forstås med forbehold af den anførte begrænsning i forskningsfriheden, der følger af, at institutlederen kan pålægge medarbejdere bestemte forskningsopgaver. Til gengæld fastslås det, at beføjelsen kun gælder ”bestemte opgaver” og ikke den videnskabelige arbejds måde (valg af metode, fremgangsmåde).

Dermed beskyttes den enkelte forsker – også ved pålagte forskningsopgaver – mod krav om at anvende bestemte ”videnskabelige scenarier, teorier, videnskabsteoretiske indfaldsvinkler etc.” Ligeledes beskyttes forskeren mod pålæg om at beskæftige sig med bestemte videnskabelige problemstillinger, idet emnevalget – bortset pålagte forskningsopgaver – er frit inden for de rammer, som ansættelsesområdet sætter, og inden for ”universitetets forskningsstrategiske rammer”.

Hvad angår ansættelsesområdet må det bero på sædvanlig fortolkning, hvilke begrænsninger dette lægger på forskerens emnevalg. Tilsvarende gælder mht. eventuelle pålagte forskningsopgaver. De forskningsstrategiske rammer fastlægges efter universitetslovens

§ 10, stk. 8, i *udviklingskontrakten*, som skal indeholde en beskrivelse af universitetets mål og indsatsområder. Men dette kan – ifølge bemærkningerne til lovforslaget – ”kun ske på et overordnet niveau, hvorfor der ikke her ligger et instrument til at indskrænke forskningsfriheden”.

5. Konklusion

Sammenfattende bemærkes, at § 17, stk. 2, afgiver hjemmel for indskrænkninger i den individuelle forskningsfrihed på den måde, at den enkelte forsker kan pålægges bestemte forsknings- og andre opgaver, men at pålæg om varetagelse af forskningsopgaver ikke inkluderer valg af arbejdsmåde, og at de forskningsstrategiske rammer, som fastlægges i udviklingskontrakten heller ikke – i praksis – kan lægge nogen begrænsninger på den individuelle forskningsfrihed.

Muligheden for at pålægge medarbejderne bestemte forskningsopgaver har allerede været eksisterende siden 1992, hvor der blev gjort op med det tidligere gældende princip om, at forskningsfriheden var urørlig også mht. valg af forskningsopgaver. Til gengæld er det nu med universitetsloven af 2003 præciseret, hvori den individuelle forskningsfrihed – herunder som residual efter pålæg af forskningsopgaver – nærmere består.

Carsten Henrichsen
Professor, dr. jur.